

OPIS DOBREJ PRAKTYKI

1. Dane dotyczące podmiotu ubiegającego się o wpis

nazwa inicjatywy	Projekt: „Przeciwdziałanie ksenofobicznym i rasistowskim incydenantom w Białymstoku: akcja katalogowania przez mieszkańców znaków nienawiści pojawiających się w przestrzeni publicznej, happeningi i akcje informacyjne”, który zaistniał szerzej pod nazwą: „Zamaluj zło”
nazwa podmiotu	Stowarzyszenie Teatralne Dom na Młynowej „Teatr TrzyRzeczce”
dokładny adres	ul. Młynowa 19, 15-404 Białystok
gmina	Białystok
powiat	m. Białystok
województwo	podlaskie
telefon	85 675 93 10
adres strony internetowej	www.trzyrzeczce.pl
faks	---
adres e-mail	teatr@trzyrzeczce.pl

2. Charakter podmiotu

Obywatele zorganizowani (zaznacz):

- w radach i komitetach utworzonych przez władze publiczne
- w radach i komitetach zorganizowanych z inicjatywy mieszkańców
- zebraniach wiejskich i sołectwach
- w organizacjach pozarządowych
- nieformalnych grupach obywatelskich
- indywidualne osoby

3. Rodzaj(e) podjętych działań na rzecz realizacji potrzeb społeczności lokalnej (zaznacz):

- realizacja zadań publicznych na zlecenie władz lokalnych
- działalność charytatywna i opiekuńcza
- działalność edukacyjna i wychowawcza
- działalność wspierająca rozwój społeczności lokalnej
- działalność na rzecz podniesienia warunków życia
- działalność na rzecz zachowania i rozwoju lokalnych wartości kultury i tradycji

4. Przedmiot działalności

Od maja do października 2013 r. Stowarzyszenie Teatralne Dom na Młynowej przeprowadziło projekt „Zamaluj zło”, w ramach którego w Białymstoku odbył się cykl działań: usuwanie z przestrzeni publicznej znaków nienawiści, akcje happeningowe i wizualne, debata, kampanie informacyjne. Program był odpowiedzią na problem społeczności lokalnej – narastające nastroje ksenofobiczne i coraz częstsze incydenty rasistowskie. Dzięki zaktywizowaniu mieszkańców miasta udało się doprowadzić do realnych zmian.

5. Opis działań

Projekt: „ Przeciwdziałanie ksenofobicznym i rasistowskim incydom w Białymstoku: akcja katalogowania przez mieszkańców znaków nienawiści pojawiających się w przestrzeni publicznej, happeningi i akcje informacyjne.”

Inicjatorzy/organizatorzy: Stowarzyszenie Teatralne Dom na Młynowej „Teatr TrzyRzeczce”, Rafał Gaweł – prezes zarządu, Konrad Dulkowski – członek zarządu

Wsparcie: Fundacja im. Stefana Batorego

Czas trwania: 01.04.2013 – 30.09.2013 (część działań jest kontynuowanych)

Przyczyna: W ostatnim roku w Białymstoku i na całym Podlasiu dochodziło do drastycznych aktów na tle rasistowskim, rozwijał się ruch skrajnie nacjonalistyczny, a część instytucji publicznych bagatelizowała problem. Monitoring działań służb i kontrola społeczna oraz konkretne działania obywateli dla obywateli okazały się być bardzo ważne.

Cel: Aktywizacja lokalnej społeczności i systemu administracji samorządowej w zakresie przeciwdziałania i sprzeciwu wobec aktów nienawiści, wypracowanie mechanizmów obywatelskiej reakcji na zauważone przejawy ksenofobii, promocja tolerancji i aktywnego działania w życiu społecznym.

Działania:

1. www.zamalujzlo.pl

Akcja katalogowania znaków nienawiści pojawiających się w przestrzeni publicznej Białegostoku poprzez zbieranie zgłoszeń przez stronę internetową, przekazywanie informacji organom ścigania i organom samorządowym. Akcja promowana w mediach i przez kampanię ulotkową.

W ramach działania uruchomiona została strona www.zamalujzlo.pl. Znajduje się na niej prosty formularz, za pomocą którego zgłasza się obraźliwy mural z Białegostoku wpisując datę jego zauważenia, miejsce oraz opis znaku. Jest również możliwość załączenia zdjęcia oraz podania adresu e-mail (opcjonalnie). Zgłoszenia przychodzą na skrzynkę e-mailową akcji zamalujzlo@gmail.com. Po otrzymaniu zgłoszenia jest ono weryfikowane tj. oceniane pod względem po pierwsze prawdziwości

istnienia i podanych danych (zwłaszcza w przypadku zgłoszeń bez zdjęć, na miejsce wysyłana jest osoba, która ogląda i fotografuje znaki), po drugie pod względem „szkodliwości” i zasadności przekazywania zgłoszeń do Prokuratury. Wszystkie otrzymane zgłoszenia przekazywane są drogą elektroniczną (formularz) do Referatu Utrzymania Czystości i Porządku w Mieście, Urzędu Miasta w Białymstoku, która to komórka ma za zadanie usuwać znaki z murów. Po ok. 1-2 mies. od przekazania zgłoszenia, miejsce gdzie widniał dany znak jest sprawdzane – czy mural został usunięty. Jeżeli nie, kontrola zostaje systematycznie ponawiana. Zgłoszenia, które w naszej opinii kwalifikują się do ścigania kierujemy do odpowiednich terytorialnie Prokuratur Rejonowych w Białymstoku. Otrzymujemy informacje o odrzucaniu / prowadzeniu / wynikach spraw, gromadzimy dokumenty. Na etapie nawiązywania porozumień z organami ścigania otrzymaliśmy od Komendy Miejskiej Policji w Białymstoku akces do projektu z informacją o stworzonej skrzynce e-mailowej, na którą przekazywać nasze zgłoszenia. Ścieżka wygląda jednak nieco inaczej i to z prokuratur przekazywane są Policji informacje o koniecznościach wszczęcia śledztwa. Zgłoszenia katalogowane są w formie elektronicznej, dokumentacja z Prokuratur w formie tradycyjnej. Na stronie www.zamalujzlo.pl znajduje się również mapa interwencji, czyli miejsc gdzie znaki były zgłaszane. Można obejrzeć poszczególne zgłoszenia oraz porównać, w których częściach miasta murali jest najwięcej.

2. Happeningi w miejscach gdzie doszło do aktów przemocy.

W ramach działania 3 sierpnia odbył się spacer pod hasłem „NIE dla nienawiści”, w trakcie którego 12-osobową grupą odwiedziliśmy wybrane miejsca gdzie dochodziło do aktów z nienawiści:

- róg ul. Bema i Wyszyńskiego (zniszczenie skweru upamiętniającego miejsce cmentarza żydowskiego, gwiazda Dawida ukształtowana z bukszpanu zdewastowana, z roślin ułożono swastykę)
- ul. Legionowa, w okolicach BOK (pobicie Hindusa na tle rasistowskim)
- Aleja Bluesa (pobicie za wygląd uszkodzanego, który wg sprawców odbiegał od wizerunku „prawdziwego Polaka”)
- ul. Suraska, pod klubem „Pub Fiction” (zdemolowany przez nazi-skinów)
- ul. Lipowa, pod klubem „Prognozy” (neofaszyści pobili śmiertelnie młodego mężczyznę)

W każdym z powyższych miejsc zatrzymywaliśmy się skupiając się w grupę, przedstawiciele Stowarzyszenia mówili: „W tym miejscu doszło do (...) . Czy chcemy żeby to się powtórzyło? Powiedzmy NIE dla nienawiści”. Takie krótkie zebrania wzbudzały zainteresowanie przechodniów, rozmawialiśmy z nimi tłumacząc założenia akcji i zapraszając do dołączenia do spaceru. Rozdawaliśmy również ulotki www.zamalujzlo.pl oraz ulotki pozostałych akcji (opis poniżej).

3. Widzę-reaguję: akcja informacyjna.

Celem akcji informacyjnej „Widzę-reaguję” było uświadomienie wagi i właściwego mechanizmu społecznej reakcji na zauważone akty przemocy z nienawiści – odruchu wyrażonego hasłem przewodnim: „Widzisz krzywdę? - Dzwoni na Policję!”. Ulotki i plakat przedstawiały dzieci o odmiennej narodowości, z towarzyszącymi im krótkimi tekstami: „Boję się iść do sklepu. W Białymstoku” oraz „Boję się iść na plac zabaw. W Białymstoku”. Kolejno zamieściliśmy krótkie teksty wyjaśniające, hasło „Widzisz krzywdę? - Dzwoni na Policję!” oraz informację z tytułem akcji oraz identyfikacją Stowarzyszenia i organizacji wspierających.

4. Wiele kultur-wiele nienawiści? Kampania.

Celem akcji informacyjnej „Wiele kultur-wiele nienawiści?” było pobudzenie społeczności Białegostoku do refleksji nad realnością chętnie głoszonej wielokulturowości Podlasia. Na ulotkach i plakacie zestawiono dwa zdjęcia. Pierwsze przedstawiające Berlin w 1938 r. (tzw. Kryształowa Noc), drugie to współczesne zdjęcie podpalonego wejścia do mieszkania (głośna sprawa sprzed kilku miesięcy kiedy w Białymstoku podpalono mieszkanie małżeństwa Polki i Hindusa). Całość opatrzona jest hasłem: „Wtedy też mówiono, że to tylko chuligańskie wybryki”. Na materiałach jest również informacja z tytułem akcji i o wsparciu Fundacji Batorego, adresy www oraz logotypy.

5. Otwarta debata o problemie rasizmu i ksenofobii, „NIE dla nienawiści”

20 września o 19.00 w Teatrze TrzyRzeczce w Białymstoku odbyło się Sympozjum pod hasłem „NIE dla nienawiści” o problemie rasizmu i ksenofobii w odniesieniu do sytuacji w Białymstoku i na Podlasiu. Uczestniczyli w niej przedstawiciele różnych instytucji i organizacji. Dyskutowali: Rafał Gawęł i Konrad Dulkowski (Teatr TrzyRzeczce), Anna Pieciul (Urząd Miasta), Maria Szyszko (Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego), Daniel Szutko (Podlaski Urząd Wojewódzki), Małgorzata Reducha (Pełnomocnik Podlaskiego Komendanta Wojewódzkiego Policji ds. Ochrony Praw Człowieka), Adam Kozub (Prokurator i Rzecznik Prokuratury Okręgowej w Białymstoku), Andrzej Romańczuk (przedstawiciel Rosyjskiego Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego, członek zespołu ds. poprawy bezpieczeństwa mniejszości narodowych i etnicznych przy Wojewodzie Podlaskim), Natasza Topor (przedstawicielka mniejszości seksualnej oraz Romów), inni przedstawiciele organizacji społecznych, media i mieszkańcy Białegostoku. Sympozjum miało charakter otwartej debaty, gdzie ekspertem był każdy obywatel – bo wspólnie tworzymy rzeczywistość, w której żyjemy. Spotkanie zapoczątkował krótki koncert Nataszy Topor z Zespołem.

6. Ksenofobiczne zachowania w codzienności. Akcja.

Celem akcji było wywołanie refleksji i zwrócenie uwagi na codzienne pozornie niewinne zachowania o podtekście rasistowskim, które wpajają i powielają szkodliwe stereotypy, umacniając ogólną nietolerancję i banalizując zachowania naganne. W sierpniu i wrześniu przeprowadziliśmy blisko 1000 sond w centrum Białegostoku. Krótkie 3 pytania były pretekstem do rozmowy i późniejszego zastanowienia się nad problemem.

7. Cykl spotów antyrasistowskich (seria 3 filmów)

Pomysł: zgodnie z zasadą, że ośmieszenie jest jednym z najsilniejszych narzędzi walki, zamiast straszyć czy moralizować przedstawiliśmy „problemy dzisiejszego neofaszysty”. Bo przecież tak trudno być rasistą, gdy te tureckie kebaby są takie dobre. A banany trzeba kupować incognito, kryjąc koszulkę z celtykiem, bo jeszcze kolega zobaczy. W ogóle to najlepiej, jak po takie zakupy pošlemy przypadkowego dzieciaka, nikt nas nie posądzi o jedzenie czegoś „niepolskiego....(ale takiego dobrego)”.

Prześmiewcze filmy obejrzeć można na popularnym serwisie youtube w internecie.

Wszystkie powyższe działania były nagłaśniane przez media, promowane w internecie i za pomocą materiałów drukowanych.

6. Ocena efektów wdrożenia projektu dla zaangażowania mieszkańców w realizację zadań publicznych

(Należy scharakteryzować efekty bezpośrednie i wtórne w nawiązaniu do kryteriów wymienionych w §12 Regulaminu. Należy ocenić trwałość uzyskanych efektów, jak i zakres ich oddziaływania na społeczność lokalną. Należy podać własną ocenę stopnia realizacji zamierzonych celów, a także przedstawić informację o opiniach innych podmiotów (prasa, organizacje społeczne itp.). Do wniosku mogą być załączane pełne teksty tych opinii, a także publikacje prasowe zawierające oznaczenie ich autora i ew. źródło publikacji)

Efekty poszczególnych działań:

1. www.zamalujzlo.pl

Poprzez stronę www.zamalujzlo.pl do końca roku 2013:

- otrzymaliśmy ponad pół tysiąca zgłoszeń, z czego -po weryfikacji otrzymaliśmy ponad **200 zgłoszeń** przeznaczonych do interwencji
- rodzaje znaków pod względem częstotliwości ich zgłoszeń: krzyż celtycki, swastyka, „NOP”, hasła np. „Cała Polska tylko biała”, „Anty Antifa”, numery symbolizujące Adolfa Hitlera, inne znaki np. falanga
- wszystkie zweryfikowane zgłoszenia przekazaliśmy do UM
- przeprowadzane kontrole sprawności UM w zamalowywaniu murali wykazały ok.65% skuteczność (zamalowywanie zależy również od własności danej nieruchomości, w przypadku gdy właściciel jest prywatny UM poleca im usunięcie znaku, polegać więc tu trzeba na właścicielach i ich działaniach)
- złożyliśmy ok. **100 zawiadomień** do Prokuratur Rejonowych w Białymstoku o popełnieniu przestępstw dwójakiego rodzaju: propagowanie nienawiści oraz niszczenie mienia, prowadzono/prowadzonych jest ok. **80 spraw**
- najwięcej zgłoszeń otrzymywaliśmy na początku istnienia strony (maj) oraz tuż po wybuchu „afery z symbolem szczęścia” (II połowa czerwca i początek lipca)
- ok. 200 okazało się wyrażeniem opinii/działaniem z niechęci lub agresji w stosunku do akcji/pochwałą lub wyrazami poparcia
- ok. 10 miejsc powtarzało się co najmniej dwukrotnie
- ok. 30 miejsc dotyczyło innych miast Polski i miejscowości naokoło Białegostoku mniej niż 10 dotyczyło innego typu przestępstw z nienawiści (wpisy na forach internetowych, wypowiedź w filmie zamieszczonym na youtube.pl)
- większość przestanych zgłoszeń była anonimowa

Efekty działania przerosły oczekiwania. W krótkim czasie dzięki kontroli społecznej udało się uaktywnić właściwe instytucje w zakresie rozpoznawania i ścigania przestępstw nienawiści.

Zaktywizowaliśmy społeczność Białegostoku do działania, zarówno mieszkańców jak i urzędy i instytucje odpowiedzialne za sprawność działań antyrasistowskich:

- mieszkańcy miasta zobaczyli jak mogą zgłaszać niechciane znaki z murów i że zostają one usuwane, często przy zgłoszeniach dostawaliśmy uwagi typu: „zgłaszałem już Policji/urzędowi ale nic nie robią”, potem natomiast zdarzały się podziękowania: „nie wiem, czy to wy bo dopiero wczoraj

zgłaszałam, ale właśnie widziałam jak zamalowywano ten napis, rzeczywiście działacie, dziękuję”.

- Poczuliśmy społeczne poparcie naszych działań, życzenia powodzenia i trzymania kciuków powtarzały się bardzo często, komentarze negatywne stanowiły o wiele mniejszy procent. Zaczęliśmy otrzymywać wiadomości od ludzi, którzy chcieli włączyć się w akcję i pomóc np. sprawdzać adresy.

- udało nam się zaktywizować służby UM odpowiedzialne za usuwanie murali. Byliśmy świadkiem kiedy podczas zamalowywania jednej ze swastyk przechodzący obok mieszkańców pobliskiego bloku skomentował: „lepiej późno niż wcale” a poproszony o wyjaśnienie powiedział, że symbol był w tym miejscu ok. 10 lat.

- udało nam się wpłynąć na prokuraturę: początkowo wszystkie zgłaszane przez nas zawiadomienia były odrzucane, spraw nie chciano rozpatrywać, prowadzono pojedyncze postępowania. Sytuacja zmieniła się diametralnie po nagłośnieniu medialnym bulwersującej sprawy odmowy wszczęcia dochodzenia uzasadnionej zdaniem, że swastyka to hinduski symbol szczęścia. Ogólnopolska dyskusja nad kondycją urzędów zaowocowała realnymi zmianami. W Białymstoku nastąpiły zmiany kadrowe i pochyłono się nad naszymi sprawami. Szereg z nich przyjęto do ponownego rozpatrzenia, a w większości, jeżeli nie w każdej kolejnej toczony jest postępowanie wyjaśniające. Nawet jeżeli wynikiem jest umorzenie przez wzgląd na nieodnalezienie sprawcy bądź przedawnienie czynu, za sukces uznajemy, że „zmusiliśmy” prokuraturę do działań. W wyniku naszego wkładu we współpracę z tym urzędem oraz głośnych i realnych działań zostaliśmy również zaproszeni na spotkanie w Prokuraturze Generalnej, gdzie razem z innymi organizacjami, którym nieobcy jest problem rasizmu omawialiśmy sytuację w poszczególnych miastach.

Zajęliśmy się też zgłoszeniami dotyczącymi innych miast Polski, toczą się sprawy we Wrocławiu (swastyki i obraźliwe hasła pojawiające się „na bieżąco”, tuż po zamalowywaniu starych) oraz w Chełmie (zbezczeszczenie starego cmentarza żydowskiego oraz znaki nienawiści z przestrzeni miasta; sprawę zgłosił nam obywatel Niemiec, który będąc w Chełmie zauważył murale oraz ogień i śmieci na cmentarzu, był w tamtejszej jednostce Policji, która wprost powiedziała mu, że nie ma czasu na takie sprawy; po naszym zawiadomieniu prokuratura prowadzi postępowanie wyjaśniające). Mieliśmy również zgłoszenia z kilku mniejszych miejscowości naokoło Białegostoku. Zajęliśmy się również zgłoszeniem gróźb karalnych pod kątem Hindusa, któremu kilka miesięcy temu podpalono mieszkanie. Pod artykułem w internecie znalazły się obraźliwe wpisy, powiadomiliśmy prokuraturę. M. in. nasza działalność będzie bohaterem reportażu Stowarzyszenia Homo Faber, którego premierę zaplanowano na pierwszy kwartał roku 2014. Dzięki sukcesowi projektu, zwłaszcza akcji „Zamaluj zło”, uzyskaliśmy również zainteresowanie Ambasady Amerykańskiej w Polsce, dzięki czemu w 2014 r. zrealizujemy antyrasistowski projekt edukacyjny dla dzieci i młodzieży z Podlasia.

2. Happeningi

Organizując spacer-happeningi, udało nam się porozmawiać z wieloma mieszkańcami Białegostoku i poznać ich opinie i stosunek do problemu nietolerancji, rasizmu i ksenofobii. Zobaczyliśmy reakcje przypadkowych przechodniów: od aprobaty przez obojętność aż do niechęci, również wyrażonej wprost. Potwierdziliśmy potrzebę realizacji inicjatyw i działań antyrasistowskich.

3. Widzę-reaguję: akcja

W ramach akcji w Białymstoku rozdyskutowano 10 tys. ulotek (dwa projekty ulotek, każdy po 5 tys. szt., A6), w ponad 100 punktach oraz na ulicach w centrum miasta. Rozwieszono blisko 500 plakatów

(spójne z ulotką), na słupach ogłoszeniowych rozsianych po całym mieście, oraz w miejscach takich jak kluby, puby, restauracje, uczelnie, urzędy, miejsca użyteczności publicznej, a nawet Komisariaty Policji. Podczas dystrybucji materiałów widać było zainteresowanie Białostoczan, zwłaszcza kiedy roznosiliśmy ulotki w punkty usługowe – w większości miejsc pozytywnie komentowano materiały i akcję, dostrzegano potrzebę realizacji takich kampanii i mówiono o poparciu. Kilukrotnie spotkaliśmy się ze zdziwieniem i stwierdzeniem, że chyba przesadzamy, w pojedynczych przypadkach zaś odmówiono nam przyjęcia materiałów z powodu „różnicy poglądów” – wprost przyznano o własnej nietolerancji co było dla nas niepojęte i niestety potwierdziło potrzebę naszych działań. Cennym zdaniem były dla nas opinie zaprzyjaźnionej przedstawicielki mniejszości Romów, która pochlebnie wyraziła się o akcji i stwierdziła, że każdy przejaw walki z rasizmem i dyskryminacją jest dla mniejszości bardzo budujący.

4. Wiele kultur-wiele nienawiści? Kampania.

W ramach akcji w Białymstoku rozdystrybuowano 10 tys. ulotek A6, w miejscach o dużym przepływie ludności: ponad 100 punktach usługowych oraz na ulicach w centrum miasta. Rozwieszono blisko 500 plakatów (spójne z ulotką), na słupach ogłoszeniowych rozsianych po całym mieście, oraz w miejscach takich jak kluby, puby, restauracje, uczelnie, urzędy, miejsca użyteczności publicznej oraz Komisariaty Policji. Plakat był szeroko komentowany, symboliczne zestawienie zdjęcia z Kryształowej Nocy z obrazem spalonych w 2013r. drzwi szokowały i prowokowały do dyskusji. Wywołaliśmy różnorodne refleksje, od pełnego poparcia i przyznania istnienia problemu braku tolerancji do ostrej krytyki skupionej wokół zagłębiania się w historię II wojny światowej i oceny symboliki plakatu. Z pewnością udało nam się pobudzić do pochylenia się nad sprawą, również podczas dystrybucji materiałów w mieście dostrzegaliśmy zainteresowanie Białostoczan, którzy przystawali by przez chwilę przeanalizować plakat.

5. Debata „NIE dla nienawiści”

Zapoczątkowane krótkim koncertem romskiej artystki Nataszy Topor z zespołem, otwarte spotkanie stało się okazją do wymiany poglądów i opinii o tym co było, jak jest teraz i co może być w przyszłości. W spotkaniu uczestniczyło ok. 45 osób. Przedstawiciele Stowarzyszenia moderowali dyskusję, pokrótce przedstawili realizowany projekt oraz potrzebę jego realizacji. Obyła się bardzo ciekawa rozmowa gdzie konfrontowaliśmy stanowiska przedstawicieli prokuratury, policji, z reprezentantami organizacji społecznych oraz samych mniejszości. Wspólnie zastanawialiśmy się co można zrobić, by przeciwdziałać i walczyć z problemami rasizmu, ksenofobii i dyskryminacji. Jedni wskazywali wagę edukacji i prewencji, inni przenosili uwagę na kwestie skutecznego ścigania sprawców popełnianych przestępstw. Wspólną konkluzją było zdanie, że nie wolno lekceważyć drobnych z pozoru przejawów rasizmu, jak np. noszenie koszulki z faszystowskimi symbolami. Spotkanie stało się też okazją do oficjalnego powołania kolejnego projektu Stowarzyszenia czyli Ośrodka Monitorowania Zachowań Rasistowskich i Ksenofobicznych (nowy projekt Stowarzyszenia, wynikający z niniejszych działań i będący ich kontynuacją). Za sukces spotkania uznajemy nawiązanie porozumienia i konstruktywne zmierzenie się z problemem oraz spojrzenie na niego z punktu widzenia kilku stron – z jednej strony policja czy prokuratura, z drugiej organizacja społeczna, z jeszcze innej np. media (ich przedstawiciele również włączyli się w dyskusję). Taka wymiana doświadczeń pozwala poznać mechanizmy działania innych, często wcześniej nierozumiane a w związku z tym negatywnie oceniane. Spotkanie miało dosyć swobodny charakter, udało nam się doprowadzić do luźnej rozmowy, Taka forma pozwoliła na

ożywioną dyskusję, a jej efektem stało się zbudowanie lepszego porozumienia między poszczególnymi instytucjami. Forma: powitanie gości i otwarcie spotkania, koncert, przedstawienie tematu, krótkie omówienie problemu i realizowanego projektu, luźna dyskusja o problemie oczami przedstawicieli różnych sektorów, przedstawienie koncepcji nowego projektu i krótkie konsultacje pomysłu, podsumowanie spotkania.

6. Ksenofobiczne zachowania w codzienności. Akcja.

W ramach działania przeprowadzono 996 sond ulicznych w Białymstoku, które były pretekstem do rozmów z mieszkańcami miasta. Z sond i rozmów dowiedzieliśmy się, że Białostoczanie deklarują tolerancję, jednak często na zasadzie: „nie mam nic przeciwko obcokrajowcom, ale już mieszkania bym im nie wynajął bo to jednak problem”. Ok. 65 % w rozmowach powtórzyło szkodliwy stereotyp dotyczący mniejszości/obcokrajowców. Z tego ok. 30% przyjmowało je jako swój pogląd uzasadniając nimi dokonywane w sondzie wybory. 3 pytania brzmiały: „Czy śmiejesz się z kawałów o Żydach?, Wynająłbyś mieszkanie obcokrajowcom?, Pozwoliłbyś żeby Twoje dziecko zaprzyjaźniło się z dzieckiem romskim?” Staraliśmy się drążyć tematy, dopytywaliśmy dlaczego tak lub nie, a jeśli zależy to od czego. Rozmówcy reagowali bardzo różnie, od pełnej otwartości, przez zdziwienie i niepewność w swoich wyborach, aż do oburzenia pytaniami i stanowczymi opiniami nacechowanymi dyskryminacją.

7. Cykl spotów antyrasistowskich

Kampanie wiralowe są mierzalne przy pomocy statystyk stron, przy pomocy których udostępnialiśmy filmy. Prowadzimy kilka popularnych stron na Facebooku, każda z nich ma dotarcie mierzone statystykami online od 500 tys. do ponad 2 mln odbiorców. Każdy film został udostępniony kilkaset razy poprzez najpopularniejsze strony na Facebooku. Dotarły tą drogą do kilkudziesięciu tysięcy odbiorców i są nadal rozprzestrzeniane. Zgodnie z mechanizmami działania virali staraliśmy się stworzyć fabuły atrakcyjne dla grupy docelowej, którą określiliśmy jako uczniowie szkół średnich, typowi użytkownicy portali społecznościowych. Chętnie wymieniają się zabawnymi filmikami, dlatego oparliśmy treść virali na opowieści o skinheadzie, który wstydzi się przyznać do tego, że lubi kebaby – wszak są one robione przez „obcych, nie-Polaków”. Opierając się na mechanizmach znanych psychologii społecznej uznaliśmy, że najlepszą bronią przeciwko szkodliwej ideologii jest jej ośmieszenie. W grupie docelowej, czyli nastolatków – najbardziej podatnych na nowe ideologie – nic nie jest tak ważne jak opinia grupy. Nikt nie będzie ryzykował utraty pozycji w środowisku rówieśniczym, by zidentyfikować się z czymś, co wszyscy uważają za śmieszne. Za to chętnie podejmą rozpowszechnianie klipu, który jest z ich perspektywy atrakcyjny.

Główny cel projektu, czyli: aktywizacja lokalnej społeczności i systemu administracji samorządowej w zakresie przeciwdziałania i sprzeciwu wobec aktów nienawiści, wypracowanie mechanizmów obywatelskiej reakcji na zauważone przejawy ksenofobii, promocja tolerancji i aktywnego działania w życiu społecznym, w czasie trwania projektu jak i po jego zakończeniu, został osiągnięty. Dzięki realizacji projektu usprawniliśmy mechanizmy działania służb ścigania. Aktualnie wiele spraw przestępstw z nienawiści podejmowanych jest samoczynnie przez Prokuraturę, również Policja wykazuje się większą aktywnością (przykład: interwencje i wszczynanie śledztw w przypadku rasistowskich zachowań jakie miały miejsce podczas marszu narodowców 10 listopada w Białymstoku). Fakt ten uznajemy za największy sukces projektu.

PODSUMOWANIE PROJEKTU W OPINII ORGANIZATORA

W krótkim czasie udało się nam wprowadzić w życie skuteczne mechanizmy kontroli obywatelskiej nad instytucjami samorządowymi oraz organami ścigania.

Konsekwentne działania przyniosły efekty – w ciągu kilku miesięcy udało się nam to, co nie udawało się wielu przed nami – sprawić, by organa ścigania przestały pobłażliwie traktować narastającą falę nienawiści do obcych i nastroje ksenofobiczne.

Nadszpiewanie dobrze zafunkcjonowała strona zamalujzlo.pl i związana z nią akcja katalogowania i usuwania z przestrzeni publicznej znaków nienawiści. Od początku zakładaliśmy, że jej głównym celem nie jest – wbrew pozorom – samo zamalowywanie haseł na murach, lecz zaktywizowanie właściwych służb do działania. To, co początkowo wielu krytyków akcji sprowadzało do „zamalowywania swastyk” miało znaczenie dużo głębsze. Z jednej strony uważamy, że przyzwolenie na drobne z pozoru manifestacje ksenofobii w przestrzeni publicznej powoduje, że legitymizujemy w ten sposób szkodliwe ideologie. Ponadto sprawcy czują się bezkarni i posuwają się do znacznie poważniejszych przestępstw przekonani, że nikt im nic nie zrobi. Czyli malowanie znaków nienawiści to swego rodzaju „brunatne przedszkole”. Z drugiej strony w mieszkańcach narasta przekonanie, że nie warto nic robić, bo i tak nikt się tym nie zajmie – czego przykładem jedna ze swastyk, która widniała na murze od 10 lat, czy napis „white power” przy wejściu na Uniwersytet, którego sprawców podobno nie można było ustalić ani napisu usunąć. Działając z policją udowodniliśmy, że można i to bardzo szybko, wystarczyło zająć się poważnie sprawą, zapytać mieszkańców i zażądać usunięcia napisu od właściciela nieruchomości. Bez mechanizmu obywatelskiej kontroli nikt tego nie zrobił przez lata.

Pozostając w stałym kontakcie z policją i prokuraturą oraz konsekwentnie żądając od nich działań poprzez oficjalne zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, używając argumentów popartych przepisami prawa staliśmy się instytucją wiarygodną dla mieszkańców, a dla organów ścigania poważnym partnerem.

Uznaliśmy, że nasze dotychczasowe działania należy kontynuować i rozwijać. Stąd inicjatywa powołania Ośrodka Monitorowania Zachowań Rasistowskich i Ksenofobicznych.

7. Oszacowanie nakładów poniesionych na organizację i realizację projektu

Projekt był realizowany dzięki wsparciu finansowemu z Fundacji im. Stefana Batorego. Koszty jego realizacji wyniosły 36000,00 zł. Projekt trwał od maja do października, w jego realizację zaangażowanych było 9 osób, z czego 5 na zasadach wolontariatu. Stowarzyszenie posiada zaplecze rzeczowe w postaci wynajętego biura i jego wyposażenia, było ono użytkowane na potrzeby realizacji projektu.

8. Czy napotkali Państwo trudności, z którymi należało się zmierzyć, aby zrealizować projekt?

Przy realizacji projektu nie napotkaliśmy znaczących trudności. Było wręcz odwrotnie - otrzymywaliśmy głosy poparcia i różnego rodzaju propozycje wsparcia akcji.

9. Zalecenia dla innych podmiotów zainteresowanych wdrożeniem projektu

Projekt odpowiadał na konkretną potrzebę społeczności lokalnej dlatego przed wdrożeniem tego i podobnych działań potrzebna jest dokładna diagnoza potrzeb i problemów danej grupy. Należy zadbać o pozyskanie funduszy i dobrze zaplanować harmonogram działań (w naszym przypadku przewidziano znaczną liczbę działań w stosunkowo krótkim czasie, szczegółowy plan ich realizacji pozwolił wykonać wszystkie z należytą starannością).